

Jogesetek, tanulságokkal

Az alperes két darab Bástya rekamiét vásárolt a felperes vállalatától. Az adásvételt megelőzően az alperes már keresett az igényeinek megfelelő bűtört, így ennek során a Marx téri piacon levő kisiparosi elárúsító helyen is informálódott. Ott meggyőződött arról, hogy az ágyneműtartó nélküli, egyszerű szelön jellegű heverők vételára 1000—1100 forint körül mozog. Ennek ismeretében kereste fel a felperes üzletét, ahol az eladó érdeklődésére arról tájékoztatta, hogy a Bástya típusú ágyneműtartóval ellátott rekamié darabonkénti vételára kb. 2200 forint. Az alperes vevő ennek ismeretében kötötte meg a szerződést. A kereskedelmi vállalat ügymenete szerint a számlát nem az eladó, hanem a bolt egy másik dolgozója állította ki. A számla kiállításánál azonban elkerülte a figyelmét az, hogy két darab rekamié adásvételéről van szó, így csak az egy rekamié árát, pontosan 2180 forintot számlázott

le. A vevő csak ezt a vételárát fizette ki, de mind a két rekamiét elszállította. Az eladó ugyancsak felismerte a tévedését, majd beperelte a vevőt, aki — az előző alkalommal között esethez hasonlóan — azzal védekezett, hogy ő a számla szerinti vételárát fizette, a bűtört elvitte, így az eladónak vele szemben nem lehet követelése.

A járásbíró ebben az ügyben akként döntött, hogy a vevő köteles a két darab rekamiét az eladónak visszaadni, amellyel egyidőben az eladónak ki kell fizetnie a 2180 forint vételárát.

Az elbírálás alapját a Polgári Törvénykönyvnek ugyanaz a rendelkezésre képezte, mint a múltkorai esetben. Itt azonban a szerződés megtámasztásának feltételei egyértelműen megállapíthatók voltak. Az eladó tévedése lényeges volt, hisz a vevő csak a fél vételárát fizette ki annak, amit kapott. Megállapítható volt az is,

hogy a vevő az eladó tévedését legalábbis felismerhette. Ez utóbbira abból lehetett okszerűen következtetni, hogy egyrészt a vevő a vásárlást megelőzően már megfelelően tájékozott volt a különböző típusú fekvőhelyek vételáráról. Emellett az eladó a vételt megelőzően közölte is vele, hogy a megvásárolni kívánt bűtörök darabonkénti vételára kb. 2200 forint.

Miután az eladó sikerrel támasztotta meg a tévedés címen a szerződést, így a törvény rendelkezései szerint az a megkötésének időpontjától kezdődő hatállyal vált érvénytelenné. Érvénytelen szerződés esetén pedig — mint erre már a többi jogesetnél is utaltam — a szerződéskötés előtt fennállt helyzetet vissza kell állítani. Ezért döntött a bíróság úgy, hogy a vevő köteles visszaadni a két rekamiét, az eladó pedig köteles visszafizetni a felvett vételárát.

Előfordulhat természetesen az az eset, hogy a szerződéskötés előtt fennállt helyzetet nem lehet visszaállítani. A példánál maradva ilyen helyzet állt volna elő, ha a vevő az adásvétel tárgyát képező bűtöröket közben értékesíti. Ennek jogi akadályai nem lettek volna. Ingóságokról lévén szó, a tulajdonjog megszerzését a törvény az adásvételi szerződés megkötésén kívül a dolog átadásához köti. Az egyébként megtámaszható szerződés létrejött, az eladó a bűtöröket átadta a vevőnek. Ezzel a vevő azok tulajdonjogát megszerezte. Ebből következik, hogy azokat bárkinek el is adhatta.

Mivel pedig a kifejtettek szerint ő tulajdonos volt, így esetleges vevője a szerződés megkötése, és a bűtörök átadása esetén megszerzte volna a rekamiék tulajdonjogát. Még kézenfekvőbb, hogy az eredeti állapot nem állítható helyre, ha a vevő birtokában levő dolog megsemmisül.

Ebben az esetben a megoldás az, hogy a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja, és rendelkezik az ennek következtében esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről. Tehát ilyen helyzet esetén a vevőnek még további 2180 forint vételárát kellett volna kifizetnie az eladó kereskedelmi vállalat részére.

Dr. Falu György

Kilencvenéves a színház

Kilencven éve, hogy megnyitotta a mai Szegedi Nemzeti Színház. A szegedi színház tulajdonképpen már túl van a 250. évén is, mert ha csak azt vesszük figyelembe, hogy 1719-ben III. Károly Szeged polgári jogait magába foglaló szabadalmi levelében „a közjó tekintetéből” engedélyezte „színház, cöllövő és más látványos helyeket felállítani”, ez a hazai színházügynek úgyszólván páratlan emléke. Ettől kezdve kisebb-nagyobb megszakításokkal állandóan voltak Szegeden színelőadások, míg csak Kelemen László 1800 nyarán ígéretet nem kapott rendszeres magyar nyelvű előadások tartására. 1856-ban nyílt meg Havi Mihály és Szabó Mihály vezetése alatt a jelenlegi Hági Etemer helyén az úgynevezett „Bódé Színház”, melyet ugyancsak különböző igazgatók vezettek az 1870-es érvízig.

Mivel a nagy árvíz úgyszólván teljesen elmosta a várost a színházval együtt, az újjáépülő városnak gondoskodnia kellett új színház építéséről. A város vezetőségének megbízásából az ismert bécsi színházépítő cég: Felner és Helmer, az elfogadott tervek alapján el is készítette az új színházat 900 ezer koronáért. Az építés 1883-ban fejeződött be. Az épületet nagy ünnepek keretében október 14-én nyitották meg, mely az átadás keltétől számított két évre, 1885. április 22-én belső tűz következtében kigyulladt, és három napon át tartó égés után csak a puszta falak maradtak belőle. A romok úgyszólván még füstölgtek, amikor a város közgyűlése április 25-én kimondta a színház mielőbbi felépítését. Alig másfél év múlva a színház újjáépítve készen állott, s 1886. október 2-án meg is nyitották. Az igazgató ekkor Aradi Gerő volt egészen 1889-ig. Az 1889—1892-ig tartó évadra Makó Lajos kapta meg a színházat. Irányításával a fővárosi színházakat is sokszor túlszárnyaló előadásokban mutatta be műsorának irodalmi ízléssel ki választott darabjait. A századforduló Krecsányi Ignác igazgatásával kezdődött (1899—1902). Krecsányi a vidéki színház egyik legkiemelkedőbb alakja volt, társulatában szerepelt Bartos Gyula, Körmendy János, Áldor Juliska, Anday Blanka, Tövölgyi Margit, majd mint állandó vendég, Beregi Osz-

kar is. 1903—1909-ig ismét Makó Lajos kapta meg a színházat és Janovics előző évi társulatának jelentős részét megtartva olyan erővel egészítette ki azt, mint Csontos Gyula és Palágyi Lajos. Makó 1908. november 12-én halt meg, s 1920-ig veje, Almásy Endre vezette a színházat. Javára írandó, hogy begutatta az első helyi szerző: König (Király) Péter a Falusi bányász című operáját, Juhász Gyula egyetlen operettjét, az Atalantát, majd 1913-ban Tömörkény István Barlanglakók című életképét. Az 1910/11-es idényben leplezték le, halála évfordulóján, a színház előcsarnokában Makó Lajos mellszobrát. Díszelőadás keretében a Bánk bán került színre, a főszerepekben vidéki színházakból.

A Tanácsköztársaság idején dr. Dettre János kormánybiztos-népbiztos 1919. márcusában Juhász Gyulát bízta meg a színház vezetésével, ekkor alakult meg a Színszínház, mely konzorcionális alapon vezette a színházat. A háromtagú direktorium tagjai Juhász Gyula költő, Baróti József főrendező és Oskay Kornél operaénekes voltak.

1920—1923-ig Palágyi Lajos, 1923—26-ig Andor Zsigmond vezette a színházat, kinek egyik fő érdeme az operák felvirágoztatása, s főként az, hogy ő mutatta be Magyarországon először Mascagni második híres operáját a Kis Marat-t. 1933 októbertől 1939. májusig Sziklai Jenő vezeti a szegedi színházat. Ez volt az a kor-

szak, amikor a szegedi színház ismét stabilizálódott, s a közönség támogatta. Sziklai József színházi ember volt. Tudta, mi kell a közönségnek, és tudta azt is, miként kell bánni a színházakkal. Az országban elsőnek ő mutatta be Szegeden, Kálmán Imre Ördöglovását, és a Montmartrei ibolyát, majd Lehár Ferenc Szép a világ című operettjét.

1939 őszén Sziklainak mennie kellett, nem is lett többé igazgató. Allitól 1940-ben Budapest és Bécs között több deportált társával együtt végezték ki. 1944. október 20-án, a felszabadító szovjet hadsereg érkezése után nemskorára megindult Szegeden a színházi élet. Az akkori polgármester-helyettes, dr. Pálfy György dr. Baranyai János zeneiskolai igazgatót nevezte ki a színház élére. A Pestről ide menekült színészek között volt Beregi Oszkár, a leánya Beregi Lea és a veje Patakay Kálmán is. Itt kell megjegyezni, hogy ekkor alakult meg az országban először Szegeden a Színes Szakszervezet Beregi Oszkár vezetése alatt. Az összeverbuvált társulat tartott előadásokat mindaddig, amíg 1945. augusztus 28-án Szegedi Állami Nemzeti Színház néven nem államosították a szegedi színházat. Igazgatónak Lehotay Árpádot, zeneigazgatónak Vaszy Vikort nevezték ki. Lehotayt követte Both Béla, majd Benkő Miklós, Bálint György, Csillag Miklós, Duka Antalné, Vaszy Viktor, Lendvay Ferenc és végül — illetve jelenleg — Giricz Máttyás.

Jenő István

Elfogadható-e a megvalósíthatatlan?

Az ifjú építész is álmódhat-e egyszer „szépet, gyönyörűt”, a klasszikus ifjú költőhöz hasonlóképpen? Hol kell megszabni a képzelet korlátait? Vajon elfogadható-e az, ami megvalósíthatatlan?

Ilyen, elsősorban ugyancsak meglepő kérdések merültek fel Merényi Ferencnek, az Országos Műemléki Felügyelőség igazgatójával, a műszaki tudományok kandidátusával, a Műegyetem Államvizsga Bizottsága tagjával folytatott beszélgetésünk során.

Szeretnénk megőrizni feltárt műemlékeinket, mégpedig olyan képpen, hogy a töredék is értelmet nyerjen, az építészeti összefüggések felismerhetők és tanulmányosnak legyenek. Ilyen célt tűzött maga elé Szabó László fiatal építész is, aki diplomaterveiben sátorosított a Gerevich professzor feltárt pillszentkereszt római főlé. Az európai értékű ciszter templomromok minden egyes köve szépség és ritkaság, következőképpen tanulságos megóvást igényel. A vizsgáló a sátor felüggesztéséhez vázát szerkesztett; az oszlopok és a gerendák közt nem tölti ki, viszont a föld mélyéből kiást köveket olyan magasságokban és mélységekben tanácsolja elhelyezni, ahol azok valóban lehettek, és így kívánja megteremtetni a középkori építészeti egy páratlan, sátorosított szabadterti múzeumát. A sátorosított csúcsívessége a mai kor építészeti nyelvén a középkori építészeti csúcsívessége meghatározóira is utal. A terv szerint a látogatók a szerkezeten belül egy átlátszó, csőszzerű járatban haladnának és onnan néznék a feltárt kövek szépségeit.

Az elképzelés megvalósítása olyan anyagi ráfordítást igényelne, amilyen összegeket műemlékvédelmi feladatokra, nálunk gazdagabb országok sem engedhetnek meg maguknak. A vizsgáló bizottság egyes tagjai elsősorban ezt hangoztatták, akadtak viszont olyanok, akik azt vallották, hogy ha a terv anyagi okokból nem is valósítható meg, viszont műszakilag támaszthatatlan, akkor elfogadható és mivel érdekös, hasznos, tanulságos és szép — ötös osztályzatot érdemel. Taján nem különösen döntö, de a terv végül is négyesre vizsgázott.

A történetnek érdekes fordulatot adott egy, a nyáron

folytatott kísérlet: a Műemlék és Műemléki Egyesületek Nemzetközi Tanácsának (ICOMOS) Budapestben megtartott kongresszusa idején a vizsgatervet kiszögeztették a Műemléki Felügyelőség egyik palotájának termében, és a kongresszuson részt vevő világhírű építész véleményét kérték felőle.

A konzultált számos kiváló építész véleménye megosztott a kérdésben. Ebben is maradhattunk volna. Megnézte azonban a tervet Franco Missini, a világhírű római építészprofesszor is. Neki nem volt semmi problémája a sátorosított megoldással, világas volt számára, hogy technikailag megoldható, tanulságos és szép. A csőszű járat, ami a vizsgabizottság érdeklődését egyáltalában nem foglalkoztatta, teljességgel leköttötte a figyelmét, majd csodálkozásnak adott kifejezést: hogyan is lehetne arra gondolni, hogy a múzeum látogatói az alig egy méternél magasabb romok felett kalandoznak?!

Pásztor Ferenc:

Véletlenül katona

21.

Fütyörészve indult el a Széchenyi tér felé, mint aki a legjobban végezte a dolgát. Nem érezte a tüzek által okozott foltokat, nem idegesítette már, ha abban a bolond fürdőszobában akár lovagi tornát rendeznek is. Ő szabad, zsebében van a kimenőpapír, a többi nem érdekli. Annyit mindenestre érez, hogy éhes is, szomjas, némi pénze is van. Következésképp úgy irányítja kis se táncolás lépteit, hogy valami rendes helyen kössön ki, méghozzá olyan helyen, amelyiknek a neve nincs azon a bővös tilalmi listán.

Erre pedig a legalkalmasabb hely a Nádor pince. Rendes hely, nem is drága, jól főznek — úgy beszélnek, s még a lányok is megfordulnak itt estefelé.

A zene, a barátságos meleg, nő meg az étel-szag egészen megnyugtatta és teljesen elfeledtette vele a hadicselőkeményeket. Közben jött a pincér. Olyan léptekkel közeledett, mint aki előre tudja, hogy ebből nem lesz nagy rendelés, az pedig kevés hasznos hoz a konyhára. Elég keletlenül kérdezte:

— Mit hozhatok?
— Küldje nekem... Hogyisvan? Marhagyereket kérem! — Zsanó ezekkel a szavakkal rendelt, mert másképpen nem jutott eszébe a borjúsult étlap szerinti, hivatalos neve.
Most a pincér bámult, mint a borjú. Kértek már tőle sok furcsaságot, de marhagyereket még sohasem.
— Kit küldjek ide?
— Egy adag marhagyereket. Sülten — magyarázta Zsao.
— Borjúsult? — segített a pincér tágranyított szemmel.
— Oui monsieur... Borjúsult...
A fehér kabátos pincér farolva hagyta el az asztalt, s csakhamar csattanva záródott mögötte a csapóajtó. Nem sokkal utána a fekete kabátos fizetőpincér, aztán a szakács, majd a kukta, de még a kizetossné is ki-ki kandikált az ajtón. Zsanót ez egy cseppet sem zavarta, tudta, hogy semmi nyom nem maradt. Jött az italis.
— Italt parancsol?
— Pohár sör!

Ettől nem lett okosabb. Zsanó alapjában szófukar ember. De hamarosan jött az első pincér, nyugtatta, hogy rövidesen elkészül a borjúsult.
— Fűszeresen, paprikásan, vagy inkább kevés fűszerrel, s több salátakörítéssel parancsolja a kedves vendég?
— Ah, lehet kevés fűszer. Sok erős nem jó nekem. Csípős méreg paprika nagyon nem szeretem. Van tőle erősen melegem.
Ez kellett a pincérnek. Diadalmasan rohant be a konyhába, az üzletvezető már nyugtatta is.
— Kérem csinalja. Csak tartsa szóval, beszélgeszen vele. Közben már vihethi is neki a sültet. Még le sem nyeli az utolsó falatot, és itt lesznek érte.
A pincér buzdogn sürgőldött körülötte. Tényitette a szalvétát, hozta a kenyeret, meleg tányért, hús sör és édességet. Zsanónak fel sem tűnt ez

Föld alatti öntözőrendszer

A Szovjetunió területén található legősibb föld alatti öntözőrendszereket, csatornákat repülőgépről fedezték fel Szaurán város közelében, a Szir-Darja völgyében olyan föld alatti öntözőcsatornák léteznek, amilyeneket a messzi szárazföldeket és tengereket beutazók sem láthatnak sehol a világon.

A magasból két, sötét foltokból álló, láncot mutatott

a föld alatti öntözőrendszer. A sötét foltok a szellőztető-kutak voltak. Megtalálták a gyümölcsösökertek, szőlők, parkok nyomait is, amelyek az öntözőrendszerből kapták a vizet.

A felfedezés nemcsak történelmi emlék, de sok ötletet ad a Szir-Darja völgyében létesítendő öntözőrendszerek kiépítéséhez is.

a hirtelen hangulatváltozás. Annál izgatottabb volt a főpincér. Már másodszor telefonált a helyőrségre, s izalmában még a hangját sem fogta vissza.

— Kérem, siessenek, mert nekem módfelett gyanús ez a vendég. Tessék elképzelni, hogy magyar katonaruha van rajta. De úgy áll az is, mintha villával dobálták volna rá. Határőrjelzés van a vállán, mégis úgy kérte a borjúsult, hogy marhagyereket. En, kérem, nem tudom ezt egyébre vélni, csakis valami kém, vagy ilyesmi lehet. Hogy nem egyenes úton jár, arra mérget merek venni, kérem. Mi tudjuk, ugyebár, hogy mi a kötelesség. De, ugyebár, azt is tetszik tudni, hogy nekünk nem áll módunkban elkérni az igazolványait, vagy megkérdezni, hogy honnan jött, vagy kicsoda, micsoda. Tessék egészen nyugodt lenni, mi majd a saját számlánkra etetjük, itatjuk, jól tartjuk őt, csak tessenek sietni, kérem tisztelettel. Hihetnek nekem. A mi sokéves tapasztalatunk, emberismeretünk, ugyebár...

Azt sem várta, hogy a vonal túlsó végén szólnak valamit hozzá, letette a hallgatót, és máris intézkedett.

— Vigyenek neki egy üveg cirfandit. Ha tiltakozik, mondják csak neki, hogy ezt az egyenruha iránti tiszteletből fogyassza el az egészségünk. Mert mi nem vagyunk olyan rossz, zsu-gori emberek.

Szorgoskodjanak mellette, hogy eszébe ne jusson kerekét oldani.

A többi vendéggel alig törődtek. Minden pincér a katona körül ólálkodott, vagy tett-vett valamit az asztalon. Egészen megfordított ettől a váratlan barátságtól. Úgy érezte magát, mintha nem is a társolyában hordaná a marsallbotot, hanem már a kezében lenne. Akár az igazi tábornok. Majdnem úgy festett!

(Folytatjuk.)